

ВМЕСТО ВЪВЕДЕНИЕ

За някои насоки на европейската политика за дигиталната трансформация на образованието

Мария Фъртунова¹

INSTEAD OF AN INTRODUCTION

On some European policy orientations for the digital transformation of education

Maria Fartunova

Abstract:

The statement sets out two aspects of European policy related to the theme of the forum - the Digital Education Action Plan 2021/2027, as well as what Europe is doing in the field of higher education at the moment. The two priorities of this plan as well as the accompanying actions are indicated. Attention is also paid to six main directions in the European policy in the field of higher education at present.

Keywords: Digital Education Action Plan 2021/2027, higher education, digital transformation of education, priorities, artificial intelligence, ethical guidelines, micro-qualifications, European student card, inclusive and connected higher education, innovation in education

For contacts: Assoc. Prof. Maria Fartunova PhD, University of Mining and Geology „St. Ivan Rilski“, m.fartunova@abv.bg

Уважаеми проф. Кангалов, ректор на Русенския университет „Ангел Кънчев, уважаеми акад. Белоев – председател на Общинския съвет – Русе и председател на Общото събрание на Университета-домакин, драги колеги!

Отново е април, отново сме в прекрасния Университет на брега на Дунава, и отново ще разискваме проблеми, свързани с дигиталната трансформация на образованието. Стана традиция при стартирането на форума, вече втори подред, да откриваме дискусиата като правим кратък преглед на европейските и световни политики в тази област. И ако на Първата национална конференция „Дигитална трансформация на образованието – проблеми и решения“ обърнахме внимание върху документи на Европейската комисия, свързани с Европейската стратегия за университетите, Препоръките на Европейския съвет относно изграждане на мостове за ефективно европейско сътрудничество в областта на висшето образование, Заключениеята на Европейския съвет за засилване ролята на висшите учебни заведения за бъдещето на Европа, както и върху 17-те Цели за устойчиво развитие, приети от Генералната Асамблея на ООН през 2015 г., то днес предлагам да поставим акцента върху Европейския План за действие в

¹ Кратък вариант на въстъпителното изказване при откриването на Пленарната сесия на Втората национална конференция „Дигитална трансформация на образованието – проблеми и решения“, Русе, 25-26 април 2024 г.

областта на цифровото образование и какво прави Европа в областта на висшето образование в настоящия момент.

Позволете ми при днешното откриване на Пленарната сесия на нашия форум да споделя и някои виждания на швейцарския икономист и визионер Клаус Шваб, които смятам че се изключително актуални и съотносими към дискусиите, които ни предстоят днес и утре.

В момента човечеството като вид е постигнало огромен напредък и имаме основание да говорим не само за нова индустриална революция, а за преход към нова ера - т. нар. ерата на интелекта, която открива много нови възможности. Така Клаус Шваб, основателят и президентът на Световния икономически форум в Давос, открива Световната правителствена среща на върха. Тя започва на 12 февруари 2024 г. в Дубай, Обединените арабски емирства. Форумът събира 85 международни, регионални и междуправителствени организации, 120 правителствени делегации и хиляди участници.

Според съобщение на БТА от този период той подчертава: *"Технологиите дават възможност всеки индивид да разгърне пълния си потенциал, включително чрез новите възможности, които носят за образователните и здравните системи. Икономиката от друга страна бива трансформирана от нова вълна креативно предприемачество"*.

В рамките на прехода към тази нова ера се открояват четири основни момента, според Шваб.

На първо място, този преход вече е "зад ъгъла" и трябва да се подготвим възможно най-бързо и с всички сили за тази нова ера.

Второ, новите технологии трябва да се използват, за да направим света по-устойчив, като **в процеса бъдат ангажирани обикновените граждани**, за да се осигури приемането на технологиите.

Трето, Изкуственият интелект и **новите технологии трябва да бъдат държани под контрол**.

Четвърто, всички тези фактори изискват от лидерите да бъдат едновременно **техници, философи и хуманисти**, за да могат да разберат и оценят **технологиите**, но и да **приоритизират хората**, подчертава Шваб.

И така, какво представлява Планът за действие в областта на цифровото образование?

Планът за действие в областта на цифровото образование **(2021—2027 г.)²** е **обновена политическа инициатива на Европейския съюз (ЕС)**, която **определя обща визия за висококачествено, приобщаващо и достъпно цифрово образование в Европа** и има за цел да подкрепи адаптирането на системите за образование и обучение на държавите членки към цифровата ера.

Планът за действие, приет на 30 септември 2020 г., е призив за по-засилено сътрудничество на европейско равнище в областта на цифровото образование с цел справяне с предизвикателствата и оползотворяване на възможностите, свързани с пандемията от COVID-19, и представяне на възможности за общността

² [Digital learning and ICT in education | Shaping Europe's digital future \(europa.eu\)](https://digital.learningandict.eu/)

на образованието и обучението (преподаватели и учащи), създателите на политики, академичните среди и изследователите на национално, европейско и международно равнище.

Инициативата допринася за приоритета на Комисията **Европа, подготвена за цифровата ера и за Next Generation EU и подкрепя Механизма за възстановяване и устойчивост**, който има за цел създаването на по-екологичен, по-цифровизиран и устойчив Европейски съюз.

Планът за действие в областта на цифровото образование е ключов фактор за осъществяването на **визията за изграждане на европейско пространство за образование до 2025 г.** Той допринася за постигането на целите на Европейската програма за умения, Плана за действие на Европейския стълб на социалните права и Цифровия компас до 2030 г.: европейският път за цифровото десетилетие“.

Планът за действие в областта на цифровото образование определя два стратегически приоритета и четиринадесет действия в тяхна подкрепа:

Приоритет 1: Насърчаване на развитието на високоефективна екосистема за цифрово образование.

Какво ще направи Европейската комисия, за да постигне това?

- Действие 1: Структуриран диалог с държавите членки относно цифровото образование и умения.
- Действие 1: Препоръка на Съвета относно основните фактори, способстващи успешното цифрово образование и обучение.
- Действие 2: Препоръка на Съвета относно подходите за смесено обучение с цел висококачествено и приобщаващо основно и средно образование.
- Действие 3: Европейска рамка за съдържание, предназначено за цифровото образование.
- Действие 4: Свързаност и цифрово оборудване за образование и обучение.
- Действие 5: Планове за цифрова трансформация на институциите за образование и обучение.
- Действие 6: Етични насоки за преподавателите относно използването на изкуствен интелект (ИИ) и на данни при преподаване и учене.

Приоритет 2: Подобряване на цифровите умения и компетентности, необходими за цифровата трансформация

Какво ще направи Европейската комисия, за да постигне това?

- Действие 7: Общи насоки за учителите и образователния персонал с цел насърчаване на цифровата грамотност и справяне с дезинформацията чрез образование и обучение.
- Действие 8: Актуализиране на Европейската рамка за цифрова компетентност, в която ще бъдат включени изкуственият интелект и уменията, свързани с данните.
- Действие 9: Европейски сертификат за цифрови умения (ЕСЦУ).
- Действие 10: Препоръка на Съвета относно подобряване на предоставянето на цифрови умения в образованието и обучението.
- Действие 11: Транснационално събиране на данни и цел на равнище ЕС относно цифровите умения на учениците.

- Действие 12: Стажове „Цифрова възможност“.
- Действие 13: Участие на жените в НТИМ
- Европейски център за цифрово образование.

За да подкрепи двете приоритетни области, Комисията също така ще създаде **Европейски център за цифрово образование, укрепващ сътрудничеството и обмена в областта на цифровото образование на равнището на Европейския съюз.**

Защо са необходими тези действия?

Цифровата трансформация променя обществото и икономиката с все по-задълбочаващо се въздействие върху ежедневието и показва необходимостта от по-високи равнища на цифров капацитет на системите и институциите за образование и обучение.

Пандемията от COVID-19 ускорява съществуващата тенденция към онлайн и хибридно обучение. Тя доведе до появата на нови и иновативни начини за учащите и обучаващите да организират своите преподавателски и учебни дейности и да си взаимодействат по по-личен и гъвкав начин онлайн. Успоредно с това навлизането на цифровите технологии в образованието разкрива предизвикателства и неравенства между тези, които имат достъп до цифрови технологии, и тези, които нямат достъп (включително лица в неравностойно положение), както и предизвикателства, свързани с цифровия капацитет на институциите за образование и обучение, обучението на преподавателите и общите равнища на цифровите умения и компетентности.

Тези промени изискват сериозни и координирани усилия на равнище ЕС в подкрепа на системите за образование и обучение за справяне с предизвикателствата, разкрити и засилени от пандемията от COVID-19, като същевременно се предлага дългосрочна визия за бъдещето на европейското цифрово образование.

Тъй като изкуственият интелект е в основата на всички доклади от настоящата Пленарна сесия, надявам се по време на предстоящите разговори и дискусии да обърнем особено внимание на действие 6 от Приоритет 1 на Плана, а именно Етични насоки за преподавателите относно използването на изкуствен интелект (ИИ) и на данни при преподаване и учене. Защо?

Днес системите за ИИ са част от нашето ежедневие. Тъй като те продължават да се развиват и използването на данни се увеличава, е много важно да се постигне по-добро разбиране на тяхното въздействие върху света около нас, включително образованието и обучението.

ИИ има голям потенциал за трансформиране на образованието и обучението. В хода на този процес нараства необходимостта изследователите, преподавателите и студентите да имат основно разбиране за ИИ и използването на данни, за да могат да се ангажират положително, критично и етично с тази технология и да използват пълния ѝ потенциал. За да помогне за справяне с тези предизвикателства, през октомври 2022 г. Комисията публикува етични насоки за

преподавателите относно използването на изкуствен интелект и на данни при преподаване и учене³.

Искрено се надявам в днешната дискусия въз основа на представените шест доклада, това действие да бъде взето пред вид.

И вторият акцент, който смятам за важен, е свързан с това, какво прави днес Европейския съюз в областта на висшето образование. Бих искала да посоча няколко основни насоки, които би следвало да имаме предвид, когато говорим за дигиталната трансформация на образованието:

1. Европейски подход към микроквалификациите – гъвкави и приобщаващи възможности за учене. На 16 юни 2022 г. Съветът на Европейския съюз (ЕС) приема Препоръка относно европейски подход към микроквалификациите с цел стимулиране на ученето през целия живот и пригодността за заетост. Препоръката има за цел да подкрепи разработването, прилагането и признаването на микроквалификации в институциите, предприятията, секторите и в международен план. Микроквалификациите удостоверяват учебните резултати след краткосрочен учебен опит, например кратък курс или обучение. Те предлагат гъвкав и целенасочен начин да се помогне на хората да развият знанията, уменията и компетентностите, от които се нуждаят за своето личностно и професионално развитие.

2. Инициатива „Европейски университети“. Инициативата улеснява създаването на партньорства за сътрудничество между европейски висши училища.

3. Инициатива за европейска студентска карта. Инициативата за европейска студентска карта (ESCI) е от решаващо значение за насърчаване на участието на студентите в образователни и културни дейности в съответствие с визията за създаване на европейско пространство за образование до 2025 г. Тази инициатива (ESCI) включва три елемента, като особено важен е третият елемент, свързан с тематиката на настоящия форум, а именно разработването на „Еразъм без документи на хартиен носител“ — цифрово решение, свързващо системите, използвани във висшите училища, което дава възможност за онлайн управление на мобилността по „Еразъм+“.

4. Висококачествено и целесъобразно висше образование. Защо е важно осигуряването на целесъобразност и качество на висшето образование?

Европейският съюз (ЕС) е изправен пред недостиг на умения, особено в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) и в областта на информационните и комуникационните технологии (ИКТ). Особено жените са по-слабо представени в тези области. В резултат на текущия екологичен и цифров преход на обществото възникват потребности от нови

³ [Ethical guidelines on the use of artificial intelligence \(AI\) and data in teaching and learning for educators - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://publications.ec.europa.eu/ethical-guidelines-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-and-data-in-teaching-and-learning-for-educators)

умения. ЕС трябва да действа, за да осигури постоянно развитие на уменията, които са необходими, за да остане икономически конкурентоспособен на световно равнище. Повече хора трябва да бъдат насърчавани да изучават специалности, за които има недостиг и търсене на пазара на труда. Придобиването на ключови умения, като например математическа грамотност и цифрови умения, също е от съществено значение. Тук е важно да споменем и Европейската инициатива за проследяване на дипломираните лица. ЕС насърчава държавите членки да подобряват качеството и целесъобразността на своето висше образование и професионално образование и обучение (ПОО), като редовно проследяват реализацията на дипломираните лица. Това се подпомага чрез тази инициатива и чрез усилията за улесняване на съпоставимостта на европейско равнище на информацията, събирана за дипломираните лица.

5. Приобщаващо и свързано висше образование. За да бъдат системите за висше образование приобщаващи и свързани с обществото, трябва да се осигурят подходящи условия за успех на студентите с различен произход. Това надхвърля въпроса за предлагане на финансова помощ за групите в неравностойно положение, въпреки че тя е от съществено значение за хората с ограничени доходи. За да се гарантира, че съставът на студентите, започващи и завършващи обучение в европейски заведения за висше образование, отразява многообразието на европейското население, следва да се стремим към подобряване на равнищата на записалите се и завършилите студенти от групите в неравностойно положение и слабо представените групи. Защо приобщаването и свързаността са важни? Висшето образование трябва да изпълни своята роля в борбата със социалните и демографските предизвикателства, пред които е изправена Европа. Това означава гарантиране, че висшето образование е приобщаващо, а институциите му са добре свързани със своите общности.

6. За иновациите в образованието. Образователните институции, като например училища и университети, трябва да се развиват и да се адаптират, за да изпълняват основната си мисия: да обучават студентите си да бъдат успешни в един сложен и взаимосвързан свят, изправен пред бързи технологични, културни, икономически и демографски промени. Комисията подкрепя иновациите в образованието чрез множество инициативи, като например:

- Сътрудничество между университети и предприятия и Форум за диалог между университетите и бизнеса.
- Heinnovate.
- „Подкрепа на предприемачеството и иновациите във висшето образование“.
- Алианси на познанията.
- Висше образование за интелигентна специализация (HESS).
- План за действие в областта на цифровото образование.
- Работна група по въпросите на образованието в областта на цифровите технологии: учене, преподаване и оценка).
- Европейски институт за иновации и технологии (EIT).

- Обучение по предприемачество.

И в заключение, уважаеми колеги, как ще се подготвим за бъдещото развитие на висшето образование, как ще посрещнем предизвикателствата в условията на дигиталната трансформация на образованието? Ще се окаже ли твърде сложно и плашещо? Как ние като преподаватели да се подготвим, и как качествено да подготвим нашите студенти? Как изобщо ще изглежда дигиталния хоризонт пред нас? И мойт отговор е: **само с ясна и убедителна визия** можем да се справим и да вървим към по-добро бъдеще, изпълнено с възможности и нови технологии. Ето защо трябва да знаем къде отиваме и как ще стигнем дотам, как да увлечем и другите, как да приложим на практика тази визия. Защото визията не е явление, което се случва веднъж завинаги. Тя е процес, във който всички ние трябва активно и целенасочено да участваме. Искане ми се да вярвам, че в предстоящите дискусии днес и утре това ще се случи.

Благодаря ви за вниманието!

Благодаря на любезните домакини за предоставените чудесни условия за работа!

Успех и на добър час на настоящия форум!